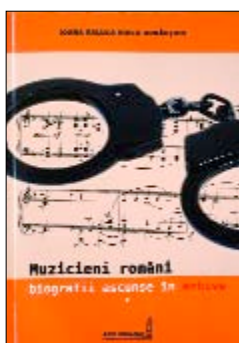

ARTE

File din istoria secretă a muzicii românești

Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu
Muzicieni români.
Biografii ascunse în arhive (I)
Editura Ars Docendi, 2011

15 lei

Pe măsură ce dosarele de Securitate ale muzicienilor români devin accesibile – cel al lui George Enescu, de pildă, a fost desecretizat în 2005 –, istoria recentă a muzicii intră într-un inevitabil proces de rescriere. Și nu doar prin completarea unor verigi lipsă care, pînă de curînd, făceau mai greu de înțeles anumite evenimente sau fenomene, ci și prin clătinarea multor certitudini. („Mitul” sărăciei în care ar fi murit Enescu la Paris e un asemenea exemplu.) Volumul Ralucai Voicu-Arnăuțoiu, bazat pe o documentare riguroasă în Arhivele CNSAS, își propune să aducă la lumină zone biografice „subterane” ale unor compozitori și dirijori dintre cei mai vizibili în prima jumătate a secolului al XX-lea: Mihail Jora, Paul Constantinescu, Alfred Alessandrescu, George Georgescu și, desigur, George Enescu. Autoarea reconstituie diverse întâmplări, dar și reacții emoționale ale acestora, pe baza documentelor întocmite cu mult zel de oamenii Securității.

Cazul lui Mihail Jora este elocvent pentru eficiența aparatului represiv comunist. Deși renumit pentru intransigența sa, compozitorul – invalid din Primul Război Mondial și regalist convins – accepta în anii '50 să scrie un balet realist-socialist (*Cînd strugurii se coc*), după care a beneficiat de toată considerația din partea autorităților. În absența clarificării anumitor detalii biografice – în jurul cărora s-a păstrat o tăcere de neînțeles chiar și după '90 –, gestul de atunci al lui Jora li s-a părut probabil multora inexplicabil. Studiul Ralucai Voicu-Arnăuțoiu scoate la lumină un amănunt im-

portant: soția lui a fost arestată, episod care l-a doborât pur și simplu pe compozitor și justifică cedările ulterioare. „Jora este foarte afectat de nenorocirea cu Lily, [...] în fiecare noapte la trei nu mai poate dormi și plînge ca un copil” – se notează într-o notă informativă.

Situații absurde pot fi citite și despre Paul Constantinescu, prigonit mai întîi de legionari și apoi de comuniști pentru simpatii legionare, despre Alfred Alessandrescu, pus sub urmărire doar pentru că ar fi „proferat injurii la adresa Partidului Comunist” sau despre dirijorul George Georgescu, aflat în vizorul Securității ca posibil spion.

În ceea ce privește exilul lui Enescu, dezvăluirile sînt de-a dreptul halucinante. Dată fiind miza politică – întoarcerea lui în țară ar fi însemnat o mare victorie a comunismului în România –, Securitatea a investit foarte mult în acest caz și s-a dovedit extrem de inventivă. Capitolul „George Enescu – anii de exil” pare o povestire de spionaj în toată regula, în care oameni din imediata apropiere a muzicianului sînt fie agenți ai Securității, fie agenți dubli. Mai mult, își fac apariția în poveste și banii: la cumpărarea viorilor lui Enescu de către Statul român, dispare fără urmă o sumă fabuloasă – 1 milion de franci.

Autoarea construiește portretul unui Enescu ajuns la senectute, bolnav, nevoit să țină piept cu diplomație acțiunilor extrem de invazive ale regimului de la București. Documentele citate conturează și dimensiunea reală a compromisului făcut de compozitor, cînd a acceptat ca numele său să figureze pe lista candidaților Blocului Partidelor Democratice. „Ca omagiu pentru M.S. Regele Mihai I și în semn de dragoste pentru țărîimea noastră, accept a figura pe lista deputaților intelectuali din afară de orice partid. Insist asupra faptului că nu fac politică și nu iau nici o obligație pe terenul politic”, scria Enescu într-o telegramă oficială.

Raluca Voicu-Arnăuțoiu nu arată acuzator cu degetul nici spre oamenii Securității, nici spre muzicieni sau slăbiciunile acestora, ci lasă cititorul să tragă singur concluziile. Iar acestea nu pot fi decît amare.

Florinela Popa